

Forfatter: Claussen, Sophus

Titel: Antonius i Paris

Citation: Claussen, Sophus: "Antonius i Paris", i Claussen, Sophus: *Antonius i Paris*, udg. af Jørgen Hunosøe ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, [i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab], cop. 1990, s. 341. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-claussen01-shoot-idm140218341777792.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Antonius i Paris

Noter II

De fr. bog- og tidsskrifttitlers stavemåder er i overensstemmelse med hhv. *Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque nationale* (1897-1981) og *Catalogue collectif des périodiques du début du XVIIe siècle à 1939*. Udg. af Bibliothèque nationale (1967-1981).

M.h.t. digtene i *AP* og *Va* henvises til *SC:SL I-IX*, hvor der oplyses nærmere om manuskriptforhold, varianter, litteraturbehandlinger m.m. M.h.t. forkortelser, der vedrører litteraturhenvisninger, se litteraturliste s. 333 ff.

Der refereres m. nr. til *SC's* notesbøger, som findes på Det kgl. Bibliotek (NKS 1340,8°, I-XVIII, nr. 1-109).

Taarnet. Udg. af Johs. Jørgensen 1893-1894, citeres efter Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs fotografiske optryk med efterskrift og registre ved F.J. Billeskov Jansen og Fl. Hovmann (1982).

I øvrigt er K. Baedeker: *Paris* (1888) (*BaP*) og *Ober-Italien* (1889) (*BaO*) benyttet.

For også i noterne at undgå uskønsom perfektionisme er en række krydshenvisninger noterne imellem udeladt.

Tak til Lonni Bolo, Paris, for en række oplysninger vedr. fr. forhold, til dr.phil. Per Aage Brandt, Aarhus Universitet, for oversættelsen af de tre fr. digte, og til dr.phil. Thomas Riis for verifikation af de historiske oplysninger.

Antonius i Paris

5

Titlen: Antonius er *SC's* hyppigst anvendte pseudonym som journalist, dækkende en lang række artikler ml. afrejsen til Paris okt. 1892 til opholdet smst. 1.3.1904. Om *Sankt A.*: se n.t.s. 126. Baudelaire, Verlaine og Gustave Flaubert (1821-1880) bruger f.eks. *St.A.*-temaet - I notesbog 21 ses udkastet *St. Antonius'Fristelser*. I til digtet *Antonius Gynt. II. Vision i Naturbørn*. - *Frontispice*: Medici-fontænen i Luxembourgghaven m. A.L.M. Ottins skulpturgruppe fra 1866 af *Acis og Galathea overvåget af kyklopen Polyfem* (se evt. *SC:SL IX: 2, 274 f.*). Se s. 57 og 106.

9

Dedikationen: lød opr. således: *Herman Bang, /den danske Digter og franske Sceneinstruktør, /tilegnes (...)* (*FL:GJ 45*). Om HB som iscenesætter: se n.t.s. 66.

342

11

bede(d): holde hvil under rejse. - *Hortikultur*: havekultur.

13

som Jeppe: i Holbergs komedie *Jeppe paa Bierget* (1723) II, 1. - *Peter in der Fremde*: digt af Aug. Gottlob Eberhard (1769-1845), bragt i *Beckers Taschenbuch zum geselligen Vergnügen für 1811* s. 90, omformning af et digt m. samme titel af Johann Konrad v. Gröbel (1736-1809) (*Sämmtliche Werke* (1857) bd. 2 s. 70). - *Hotel garni*: hus el. pensionat m. udlejning af møblerede værelser. - *Empire*: fr. stilart fra Napoleon I's tid m. forbillede i den rom. kejsertid.

14

Alexander den Store: makedonsk konge (356-323 f.Kr.). Den gr. historieskriver Plutarch (46-ca. 120) fortæller i sin Alexanderbiografi, kap. 8, at A. foruden sin dolk altid havde *Iliaden* under sin hovedpude. - *Jeumont*: nordfr. grænsestation mod Belgien på jernbanelinjen Paris-Köln. - *Heine*, Heinrich (1797-1856): ty. digter; rejste 1831 til Paris pga. Julirevolutionen og forblev der til sin dod. Der refereres til digtet *Zwei Ritter* i

Romancero (1851). - *Folies-Bergère*: beromt varietéteater på Montmartre, grundlagt 1869.

15

Brasseri: ølstue, mindre restaurant.

16

Jomfruen af Orleans, Jeanne d'Arc (1412-1431): fr. helgen og nationalhelt. Se også n.t.s. 36.

17

fin du siècle: fr. slutning af århundredet. Siden 1886 betegnelsen for de sidste (dekadente) årtier af 1800-tallet. At være f.d.s. betød i 1890'erne at være med på moden, med på det sidste nye. - *Krigsnavnet Marguerite Faust*: Margarete er Fausts elskede i Goethes tragedie *Faust I-II* (1808-1832). - *Krigsnavn*, fr. nom de guerre: påtaget navn; dæknavn.

18

Musset, Alfred de (1810-1857): fr. forfatter. Der refereres til digtet *Le Lever* (1829) fra *Premieres poésies* (1829-1835). - *isabellafarvede*: gullighvide.

19

Carmen: opera (1875) af Georges Bizet (1838-1875). Der henvises til I,10 og måske III,25.

20

Passy: villakvarter i det vestlige Paris ml. Seinen og *Boulogneskoven*, Bois de Boulogne: park i NV-Paris. Tidl. dyrehave, hvis østlige del i 1850'erne indrettedes af Napoleon III som park.

21

moderne Billeder: f.eks. Edouard Manet: *Frokost i det grønne* (1863). - *det Bellmannske Motiv* (...): f.eks. *Fredmans epistel nr. 82: Vila vid denna källa!/ Vår lilla frukost viframställa*: (...) af den svenske digter og komponist Carl Michael Bellman (1740-1795). - *Grisette*: arbejderske i modeindustrien, »sypige«, med en såkaldt fri moral. - *Dryade(r)*: i gr. mytologi træ- eller skovnymfe.

22

Dette er Paris: jf Holberg: *Ulysses von Ithacia* (1731) II, I, hvor Troja (se n.t.s. 282) præsenteres på en lignende måde. - *Sou(s)*: ældre fr. kobbermont, 5 centimes.

23

Théâtre Français: egl. la Comédie Française, den nationale talescene, hvis oprindelse går tilbage til komedieforfatteren og teatermanden *Molière* (1622-1673). Især forbeholdt det ældre klassiske repertoire. Beliggende v. den sydlige ende af Avenue de l'Opéra. - *Reichenberg*, A.C.S. 343 (1853-1924): fr. skuespillerinde; virkede i en menneskealder v. den fr. nationalscene. - *Sports-Dandyer*: dandy: eng. levemand, laps.

25

Libanons Taarn: I Det gamle Testamente et udtryk for kvindelig skønhed, se f.eks. *Højsangen* 4,4 og 7,4.

26

Subjonctif: konjunktiv; verbalform, der udtrykker noget muligt, tænkeligt, uvirkeligt el. ønskeligt. - *Conditionel*: konditionalis; verbalform, der udtrykker det betingede; betingemåde. - *St. Cloud*: vestlig forstad til Paris. - *Odéon*: scene oprettet 1782, opr. tilknyttet la Comédie Française; nu selvstændigt teater. Beliggende v. Palais du Luxembourg. - *Grandezza*: ital. fornem fremtræden.

27

den store Opera: ved den nordlige ende af Avenue de l'Opéra. Indviet 1875. - *billet de correspondance*, egl. bulletin de c.: omstigningsbillet.

28

Damen paa tredivte Aar (...): citatet ses ikke i romanen *Le Femme de trente ans* (1834) af Honoré de

Balzac (1799-1850). Kvinden i denne livsalder er stof for flere af B.s romaner. Georg Brandes skriver herom i *Emigrantlitteraturen* og *Den romantiske Skole i Frankrig* (*Samlede Skrifter* (1899-1910) IV 88-89 og VI 156-157).

29

Champs-Élysées: Avenue des Ch.-Él., se n.t.s. 37.

30

Obelisk: obelisk fra templet i Luxor, ca. 13 f.Kr., m. indskrift om Ramses II; i Paris siden 1831. - *Théophile Gautier* (1811-1872): fr. forfatter og kunstkritiker. I digtene *L'Obélisque de Paris* og *L'Obélisque de Luxor* i *Émaux et camées* (1852) drømmer obelisk om sin broder, hhv. i L. og i P. - *Heinrich Heine*: i digtet *Ein Fichtenbaum steht einsam* i *Buch der Lieder* (1827), afdelingen *Lyrisches Intermezzo* nr. 35.

31

Le roi Midas: fr. »Kong Midas«, enakter af Ernest d'Hervilly (1839-1911). M. var en frygisk sagnkonge, der som dommer i en musikalsk væddekamp ml. Apollon og Pan gav denne prisen. Til gengæld lod Apollon ham få æselører. - *Un mariage d'hier*: fr. »Et bryllup fra fordums dage«, komedie i 4 akter af Victor Jannet, der i årene 1877-1904 skrev flere teaterstykker, bl.a. til Odéon.

32

douleur: fr. smerte, sorg.

33

Noces & Festins: fr. »Bryllup (ældre form for nocés) og festmiddage«. Udtrykket refererer til Paul Verlaines digt *Nos repas sont charmants...*, *Odes en son honneur* nr. XIII, udg. maj 1893 og første gang trykt i *La Plume* 1.1.1893 under titlen *Noces et Festins* (se Paul Verlaine: *Oeuvres poétiques complètes*. Udg. af Y.-G. Le Dantec og Jacques Borel. *Bibliothèque de la Pléiade* (1962) s. 776 og 1282). Titlen viser tilbage til Victor Hugo: *Noces et Festins* i *Les Chants du crépuscule* (1835). - *Fryne*: er f.eks. et øgenavn til den berømte gr. hetære Mnesarete, der var model til mindst én af Praxiteles' Afrodite-statuer. Navnet blev også brugt om en forførende og letsindig kvinde. *Phryné* er titlen på en komisk opera af Auge de Lassus med musik af Camille de Saint-Saëns (1835-1922), uropf på Opéra Cornique i Paris 1893. Skyggespillet *Phryné* (1891) af Maurice Donnay (1859-1943) hørte til kunstnerkabareten Le Chat Noir's (1881-1897) repertoire.

344

36

Klods af en Kronprins: Charles VII (1403, konge 1422-1461) foregav at lede det af England besatte Frankrig, da en lille fr. hær, anført af bondepigen Jeanne d'Arc, 1429 besejrede de eng. belejringsstyrker o. den midtfr. by Orléans. Jeanne d'Arc førte dernæst hæren til Reims, i hvis domkirke kongen blev kronet. Hun blev fanget af englænderne og brændt 1431. - *den hellige Geneviève* (ca. 420-502): Paris' skytshelgen, fordi hun med sine bønner afværgede hunnernes angreb på byen 451. - *Ludvig den Fjortende*, Louis XIV (1638-1715): fr. konge fra 1643. Han personificerede kongedømmet af Guds nåde og søgte gennem sin aktive udenrigs- og kolonipolitik at kaste glans over enevælden. Det samme formål tjente hans vældige byggerivirksomhed; bl.a. opførtes slottet i Versailles, hvor L. førte et strålende hoffliv, der gav ham navnet Solkongen. - *Napoleon I* (1769-1821): fr. kejser 1804-1814 og 1815. Sin tids mest fremtrædende feltherre, hvad der i beg. af 1800-tallet gav sig udtryk i fr. kontrol over Vesteuropa. - *fire Revolutioner*: 1789, Julirevolutionen 1830, Februarrevolutionen 1848 og Pariserkommunen 1871. - *Luxemburghaven*, Jardin du Luxembourg: parkanlæg m. palæ på venstre Seinebred, bygget 1612 for dronning Maria af Medici, Henrik IV's enke. I 19. årh. dannedes der i palæet et galleri af nutidskunst, 1885 opførtes for galleriet en egen bygning i haven (Musée du L.). På de to terrasser ved det store bassin midt i parken ses 20 marmorstatuer af berømte fr. kvinder.

37

Tuilerieshaven, Jardin des Tuileries: parkanlæg på højre Seinebred, anlagt på Louis XIV's tid af havearkitekten Le Notre (1613-17), der også skabte Versailles' store slotspark. - *de to Triumfbue*: fra Place du Carrousel ved Louvre ser man gennem den lille triumfbue, rejst 1806 til minde om Napoleon I's sejr i 1805, ned gn. *Jardin des Tuileries*, over *Place de la Concorde*, videre langs *Avenue des Champs-Élysées* op til den store triumfbue på *Place de l'Étoile*, nu Place Charles de Gaulle, 1808-1810 rejst til minde om de fr. hære. - *Gambetta-Monumentet*, Léon Gambetta (1838-1882): fr. republikansk statsmand. Bagved den lille triumfbue, hvor nu den nye glaspiramide ligger, rejstes 1888 et monument, som nu kun kan ses i 1/90 reduktion på Musée d'Orsay, over den betydelige statsmand. Indskriften *Hvem der* (...) ses ikke i gengivelsen fra kataloget *Hommage à Léon Gambetta*, Musée du Luxembourg 18. nov. 1982 - 9. janv. 1983. -

gauloiserie: fr. drøj skæmt, grovkornet vid. - *Christophe*, Erneste (1827-1892): fr. billedhugger. Hans navn er især knyttet til marmorstatuen *Masken, La Comédie humaine ou Le Masque* (1876, opr. i Tuilerihaven, nu Musée d'Orsay). Gengivet her s. 302. - *Wessel*, Johan Herman (1742-1785): da.-no. forfatter. Mest kendt er hans komiske syngespil *Kierlighed uden Strømper* (1772).

38

Savoie: Savojen, fra 1860 under fr. herredomme. Departementet grænser op til Schweiz og Italien.

39

Ingenue(n): naiv, uskyldig ung pige; især om teaterroller som sådan.

40

Simplicitas: lat. enfold, naivitet.

345

41

Af et naivt Brev: trykt i *Politiken* 21.11.1892. - *L'Intmsigeant*: »Den Uforsonlige«; kontroversiel, republikansk morgenavis, grundlagt 1880 og ledet til 1907 af den radikale journalist og politiker Henri Rochefort (1830-1913), se n.t.s. 64.

42

Henry W Skæg: hageskæg. Henri IV (1553-1610): fr. konge fra 1589. - *sonore*: klangfulde. - *Frants den Første* (1494-1547): fr. konge fra 1515. Se n.t.s. 84. - *les étrennes*: fr. (nytårs)gaverne.

43

Fiacre: fr. (lukket) drosche.

46

Azuren: den blå himmel. - *fine*: fr. cognac. - *Styver*: ældre da. mønt = 2 skilling.

48

Pariserinde: først trykt i *Taamet*, juni 1894, s. 89. - *Skymulm (...)*: jf. 2. Mos. 19,18. - *Kana'ns Land*: Kanaans Land (således i *Taarnet*), det forjættede land, som israelitterne ikke måtte betræde. Pga. deres ulydighed var de henvist til at vandre i ørkenen i 40 år (4. Mos. 14,20-38).

49

Père-Lachaise: den største og mest berømte kirkegård i Paris, opkaldt efter Louis XIVs skriftefader. - *Avenue de la République*: løber mellem kirkegården og Place de la R., der har forbindelse med de store boulevarder. - *Et la prostitution (...)*: fr. »Og prostitutionen blusser op (el. stråler) i gaderne«. Efter Baudelaires digt *Le Crépuscule du soir*, afdelingen *Tableaux parisiens* i *Les Fleurs du mal (Oeuvres complètes)*. Udg. af Claude Pichois. *Bibliothèque de la Pléiade* (1975) bd. I, s. 95).

50

Le Jour: »Dagen«; opstod i beg. af 1890'erne. If. *BaP* udkom der d.å. ca. 1540 aviser og tidsskrifter i Paris, heraf o. 70 politiske dagblade. - *Camelot(s)*: fr. avissælger. - *Aristofanes' Athen*: den gr. komediedigter A. (ca. 445 - ca. 385 f.Kr.) satiriserede ofte over aktuelle foreteelser ligesom nutidens revyforfattere. - *Absinth*: grønlig malurtbrændevin. - *Voilà Le Jour (...)*: »Her er *Le Jour*, 4. udg., 5 ctr., *Le Jour!*«

51

Trouvère(r): middelalderlig digter fra Nordfrankrig; det sydfranske ord er troubadour.

52

Lazzaron(er): vagabond. - *Hallerne*: handel med fødevarer var samlet i de nu nedrevne Les Halles Centrales nær Place du Châtelet. De berømte bygninger - blandt de første, hvortil kun jern og stål anvendtes - blev skabt af arkitekten V. Baltard 1854-1866. - *L'assommoir* (1876): 7. del af Emile Zola's 20 bind store romanserie *Les Rougon-Macquart* (1871-1893). Da. 1882: *Faldgruben*. Den fr. titel betyder egl. mukkerten og er i bogen navnet på en arbejderbeværtning. Bogen skildrer ægteparret Coupeaus langsomme forfald bl.a. pga. drikkeri. - *Soutenør(er)*: alfons.

53

Politikus: i ældre tid om en person, der var kyndig i og interesserede sig for statsager - ofte i spøgefuld betydning, jf. f.eks. Holbergs *Den politiske Kandstøber* (1722), I, 2. - *Baudelaire*, Charles (1821-1867): fr. forfatter. Hans hovedværk *Les Fleurs du mal* (1857), *Syndens Blomster* (1921), vakte samtidens forargelse og medførte retssag, men satte dybe spor i eftertidens lyrik. SC søgte allerede fra nov. 1888 at oversætte CB; han fik 6 oversættelser trykt i *Tilskueren* 1892, s. 79-83, og Sophus Michaélis 5 i *Taarnet*, dec. 1893, s. 87-91; Johannes Jørgensen skrev et essay om CB i 346 *Tilskueren* 1891 og oversatte dele af hans dagbøger i *Taarnet*, marts 1894, s. 273-282 (se evt. SC:SL V, 109-114 og VIII 165-168 m. kommentarer). - Her refereres til digtet *Morgendæmringen* (*Le Crépuscule du matin*) fra digtsamlingens anden kreds *Billeder fra Paris* (*Tableaux parisiens*), i Sigurd Swanes gendigtning nr. CXXVII; 2. udg., 1963, s. 209. Strofen m. udtrykket *Paris (...)* den gamle Arbejdsmand omtales i JJ's essay (optr. *Udvalgte Værker* (1915) bd. 6, s. 18).

54

Natten: i *Taarnet*, juni 1894, hvor SC først fik trykt en række af de sonetter, der senere optoges i *AP* og *Pilefløjter*; dediceret Herman Bang.

57

Alliance: i *Taarnet*, okt. 1893, s. 44-45 forsynet med en ekstra slutstrofe (se evt. SC:SL IX 120-121). - *min skønne Sjæl: Bekenntnisse einer schönen Seele*, ty. »En skøn sjæls bekendelser«, er titlen på 6. bog i Goethes roman *Wilhelm Meisters Lehrjahre* (1796). Udtrykket *Schöne Seele* menes at stamme fra Rousseaus (1712-1778) roman *La Nouvelle Héloïse* (1761) og betegner sart modtagelighed og en hældning mod romantisk mysticisme. - *Luxembourgshaven*: se n.t.s. 37.

58

Châblis: tør, hvid bourgognevin.

59

Mallarmé, Stéphane (1842-1898): fr. lyriker, jf. n.t.s. 90. - *Rædslen for det hvide Papir*: der refereres formentlig til flg. linier af Mallarmés digt *Brise marine* fra *Pamasse contemporain* (1866; *Oeuvres complètes*. Udg. af Henri Mondor. *Bibliothèque de la Pléiade* (1945) s. 38): *Intet (...) skal holde det hjerte fast (...)* *Nætter! ej lampens øde lysning, hvor den daler/Over det blanke ark i sin hvidhed som lammer,/Og ej den unge kvinde med sit barn hun ammer. (...)* (*De første moderne*. Udvalg, redigering og gengivelser: Jørgen Sonne (1983) s. 11).

60

Sporvogne i tre Etager: overdrivelsen fremkommer måske ved en sammenligning m. s. 73, hvor A's *Mod hævdede sig i tre Etager. Og da traf jeg paa en Sporvogn en ung Dame (...)*. - *Imperialen*, l'imperiale: fr. øverste etage i dobbeltdækkerbus. - *Tusind og én Nat*: eventyrsamling, antagelig af persisk oprindelse.

62

Nopces & Festins: se n.t.s. 33. Først tr. i *Taarnet*, juni 1894, under titlen *Koncerten*.

63

De smaa Tidsskrifter, les petites revues, vigtigt forum for periodens unge fr. digtning. - *vittig(e)*: klog, intelligent.

64

Malaquin, Louis el. Ludovic Malquin (1868-1904): fr. forfatter. Han oversatte SC's novelle *Don Juan, en ung blond Mand* (1891) (jf. Efterskrift s. 293). M. var ven af Lugné-Poe (se n.t.s. 68), som han skrev stykker til. I *La Plume* (se n.t.s. 72) 1.1.1891 anmelder Jean Jullien (se n.t.s. 70) M.'s og Lugné-Poes problemdrama *Liardot et Cie*, opført af *Les Escholiers*, Cercle des Escholiers. Denne gruppe, som Lugné-Poe dannede allerede i sin gymnasietid, havde f.eks. førsteopført Henrik Ibsens *Fruen fra Havet* (17.12.1892) på Théâtre Moderne, iscenesat af Lugné-Poe sm.m. den da. journalist v. *Politiken* Jens Pedersen. L.E. opførte jan. 1894 Edvard Brandes' (1847-1931) idédrama *Et Besøg* (1882) (*Une Visite*). - *hudflættede Grevnen af Paris*: M.'s teaterstykke hedder *Anachronisme*. G.a.P, Louis-Philippe 347 P. (1838-1894): fr. prins, opfattede sig selv som arving til Frankrigs trone. - *Legumen*: køkkenurterne, grøntsagerne. - *græsser Løven (...)*: hos Esajas (65,25) ulven. - *Henri Rochefort*: se n.t.s. 41. HR blev aug. 1889 dømt til fængsel pga. sine radikale politiske anskuelse. Forinden var han flygtet til London, hvorfra han daglig sendte artikler til sit blad. Han kom først tilbage efter amnestien 1895.

65

La Justice og Le Radical: republikanske morgenaviser. - *anarkistisk*: se Tidsbilledet. - *Girondiner*: gruppe fr. revolutionspolitikere 1791-93; de fleste var unge idealistiske intellektuelle med en abstrakt kærlighed til friheden. - *Ravachol*, egl. François Claudius Koenigstein (1859-1892): fr. anarkist og terrorist med en vis martyrstatus. Han påtog sig skylden for tre attentater i 1892 og betegnede dem som hævn for domme over anarkister. R. anklagedes yderligere for 5 rov mord, hvoraf han tilstod ét. Han henrettedes 11.6.1892. - *Eklektikere*: Eklekticisme tilstræber at udvælge de værdifuldeste elementer i de forskellige filosofiske eller kunstneriske skoler. I *Lagrande encyclopédie* (1885-1902) hedder det, at eklekticisme er typisk for dekadente, videnskabsdominerede perioder og i særlig grad for »vor epoke«, altså SC's samtid. - *Den Fred*, (...): Fil. 4,7. - *Herlé* (...): *Alphandery*: begge nævnt i notesbog 29. A. kan være André Alphandéry, der f.eks. har bidrag i *L'Art et la Vie* 1893 bd. 2. - *La Rampe*: nævnt f.eks. i *La Plume* (se n.t.s. 72), som 1.10.1893 anmelder LR's opførelse af den unge debutant Adolphe Thalassos samfundskritiske stykke *La Faim*, »Sulten«.

66

Henrik Ibsen: fra begyndelsen af 1893 griber interessen for skandinavisk teater hurtigt om sig i Paris. Således sattes i alt 11 stykker af HI, Bjørnstjerne Bjørnson og August Strindberg i scene på parisiske teatre i sæsonen 1893-1894. Herman Bang iscenesatte de 9 af dem. Han var 18.2.1893 ankommet til Paris, og via sin (og HI's) fr. oversætter, grev Maurice Prozor og SC introduceredes han i teatermiljøet pga. sit indgående kendskab til nordisk dramatik og sin interesse for praktisk teaterarbejde. SC anmeldte alle 1893-opførelserne i *Politiken*. Således stod her 13.2.1893 i forlængelse af sætningen om HI og August Strindberg: *August Strindbergs Frøken Julie, som jeg saa iaftes ved Generalprøven, virkede yderst betagende*. - SC om Herman Bang i Paris: se JS 129-138 (opr. trykt i *Teatret*, feb. 1912, s. 77-80). Denne side af SC's virke i Paris er udeladt i AP, jf. den opr. dedikation. En samtidig beskrivelse af den ældre nordiske naturalistgenerations betydning i fr. åndsliv ses i Maurice Bigeon: *Les Revoltes Scandinaves* (1894). Selv skriver SC: *Det er nemlig ikke alene Norge, hvis Litteratur er paa Mode i Paris; i Løbet af en eneste Maaned har jeg i forskellige Tidsskrifter fundet en halv Snæs Oversættelser af danske Forfattere. Det er et helt Solskin af Berømmelse, (...)*. (»En Fallit« paa Théâtre libre. *Politiken* 14.11.1893). - *Mussets* (...): se n.t.s. 18. - *Stendhal*, pseudonym for Henri Beyle (1783-1842): fr. forfatter. Hans roman *Le Rouge et le noir* (1831), *Rødt og Sort* (1897), gjorde det største indtryk på SC (se f.eks. FL I 101 f). - *Rémy de Gourmont* (1858-1915): fr. forfatter. Johs. Jørgensen påtænkte 348 at skrive en artikel om *de Unge*, heriblandt R.d.G. (FL I 176). En artikel om maleren Ludvig Find i *Taarnet* (I, 22-30) indledes med et citat af denne ærkesymbolist.

67

Wagner, Richard (1813-1883): ty. komponist og forfatter. Symbolverdenen i hans operaer og hans ideer om »Gesamtkunstwerk« prægede i højeste grad symbolisternes kunst og poetik. - *Ternes*, Porte des Ternes, den nordvestlige indfaldsvej til Paris i det fæstningsanlæg (»Enceinten«), som kong Louis-Philippe lod opføre 1841-1845. Det fulgte omtrent samme linie som Paris' nuværende bygrænse. - *Madeleinekirken*: påbegyndt af Louis XV 1764, men først indviet 1842. Bygget som et gr. tempel. - *Carnaval de Venise*: ej identificeret.

68

Hilde Wangel: den yngre, kv. hovedperson i Henrik Ibsens skuespil *Bygmester Solness* (1892). Det førsteopførtes i Paris 3.4.1894 på Théâtre de L'Oeuvre i Herman Bangs instruktion. - *Taffanel*, C.P. (1844-1908): fr. musiker og dirigent, bl.a. v. Den store Opera. - *Faust*: se n.ts. 17. Operaen *Faust* (uropført 1859) af den fr. komponist Charles Gounod (1818-1893) opførtes på Den store Opera f.eks. 18.12.1892. - *Fumister*: egl. skorstensfejere; et datidigt udtryk for spasmagere, bluffmagere. - *Lugné-Poë*, Aurélien (1869-1940): fr. teaterdirektør, skuespiller og publicist. Grundlagde det symbolistiske Théâtre de L'Oeuvre 17.5.1893. Her iscenesatte Herman Bang bl.a. Ibsens *Rosmersholm* (6.10.1893) og *En Folkefjende* (10.11.1893), jf. n.ts. 66. Om *Fruen fra Havet*: se n.ts. 64. L.-P. var gift med den fremragende skuespillerinde Suzanne Després. Karakteristisk føjede han *Poe* til sit efternavn, i overensstemmelse m. tidens interesse for Edgar Allan Poe's (1809-1849) liv og forfatterskab, jf. Johs. Jørgensens *En ny Digtning*, omtalt i Tidsbilledet. - *Alcanter de Brahms*, A. de Brahm, pseud. for Jean-Baptiste Bernhardt: fr. forfatter og journalist Af hans teaterkritik kan bl.a. nævnes *Critiques d'Ibsen* (1898). - *La nouvelle écho: Le Nouvel Echo. Revue littéraire et dramatique*: fr. tidsskrift 1892-1894.

69

Quartier Latin: fr. Latinerkvarteret m. rester af de store romerske bade, gamle universitetskvarterer m. skoler, fakulteter, museer, biblioteker og andre videnskabelige institutioner.

70

Jean Jullien (1845-1919): fr. musikskribent og teaterhistoriker. Blandt hans hovedværker kan nævnes *Richard Wagner* (1886) og *Hector Berlioz* (1888). Udgav vennen L. Malaquins *Oeuvres* posthumt (1907). -

Salandri, Gaston, pseud.: Saint-Landri, fr. forfatter. Udg. romaner og skuespil i 1880'erne og 1890'erne. - *Willette*, A.L. (1857-1926): fr. maler, tegner og grafiker. Hentede ofte motiver i kunstner- og bohème-miljøet på Montmartre. - *suédoise*: fr. svensker.

71

Gauthier-Villars, Henri (1859-1931): fr. forfatterjournalist og pro-wagnersk musikkritiker. Skrev talrige lette, humoristiske romaner og artikler, bl.a. i *Le Nouvel Écho* u. pseudonymet Willy. Bogen, SC modtager, kan være *Bains de sons* el. *L'Année fantaisiste ... III*, begge fra 1893. - *Strauss*: ej identificeret. - *Revue moderne*: *La Revue moderne. Littéraire, artistique, philosophique*: fr. tidsskrift (1884-1894). Herom skriver SC i 349 *Politiken* 13.2.1893 (dat. Paris d. 8. Febr. 1893): (...) *det ældste af de unge Tidsskrifter, (...) det var her, at Mallarmé, Verlaine og mange andre, hvis Talent Ingen i Frankrig mere bestrider, for ni Aar siden begyndte deres opsigtsvækkende Kampagne. Tidsskriftet er eklektisk og indeholder Bidrag af den gamle, parnassistiske François Coppé, af Huysmans, Richepin, Verlaine, Jules Lemaître og mange andre gode Navne, Side om Side og med pur unge Poeter. (Naive Breve/ (sign.) Antonius)*. - *Cortambert*, Lucien: fr. skribent. Udg. i 1894 *Ironie, roman mondain* sm.m. *Alick Bollas*, jf. n.ts. 72. - *Lysistrate*: komedie af Aristofanes, opført første gang 411 f.Kr. For at få en ende på den peloponnesiske krig går kvinderne - anført af L. - i seksuel strejke. Jf n.t.s. 50. - *Réjane*, Gabrielle (1857-1920): kendt fr. skuespillerinde. Hun spillede den første franske Nora i *Et Dukkehjem*, instrueret af Herman Bang (premiere 20.4.1894 på boulevardteatret Théâtre de Vaudeville). - *de syv Dødssynder*: omtales af nogle af kirkefædrene; står i modsætning til de tilgivelige synder. - *Artemis*: i gr. mytologi jagt- og månegudinde. - »*Landsoldaten*«: folkekomedie af forfatteren Vilhelm Østergaard (1852-1928). Opført 1. gang 1886 på Dagmar-teatret. - *Place de l'Étoile*: se n.t.s. 37.

72

ingen unge Tidsskrifter: men Johs. Jørgensen arbejdede ihærdigt gennem 1893 for et sådant. 21.10.1893 udkom det første hæfte af *Taarnet*, bl.a. med to bidrag af SC. - *en Roman hos Savine*: Cortambert har ikke udgivet romaner hos S. Derimod udgiver *Allick Bollas* i 1893 *Orgueil de chair, roman parisien* hos A. Savine. - *La Plume. Littéraire, Artistique et Sociale*: fr. 14-dages tidsskrift 1889-1905, stiftet af Léon Deschamps (1864-1899). Et af periodens vigtigste tidsskrifter, hvad afspejling og vurdering af den unge digtning angik. Udgav særnumre om symbolismen, de dekadente m.m. Afholdt fra 1889 lørdagssoiréer og fra 1892 også månedlige banketter. Her optrådte digterne med oplæsning og visesang. Se n.ts. 88. - *Monumenter for (...) Baudelaire*: Med henblik på et B.-monument forestod *La Plume* i 1892-1893 en indsamling, som også SC støttede. Monumentet skulle udføres af den fr. billedhugger Auguste Rodin (1840-1917), som dog aldrig fuldførte det, da det indsamlede beløb var utilstrækkeligt. Fragmentet ses på Musée Rodin. - *Hr. Croze*: I *Politiken* 13.2.1893 præsenteres han således: (...) *har skrevet sine første Artikler i Art et Critique (1889-1892), der redigeredes af Jean Jullien og hovedsagelig støttede sig til Malaquins Klike, de tidligere Elever af Lycée Concordet; har senere været Medarbejder dels ved L'évènement og Le Figaro.*

73

L'évènement: republikansk morgenavis. - *Le Figaro*: Paris' største, opr. moderat monarkistiske morgenavis (grdl. 1854). - *i tre Etager*: se n.ts. 60.

76

Johannes Jørgensen (1866-1956): da. forfatter. SC havde kendt JJ siden 1884, hvor de mødtes bl.a. o. Studentersamfundet, på aviserne *Kjøbenhavns Børs-Tidende* (1889-1892) og *Politiken*, samt tidsskrifterne *Ny Jord* (1888-1889) og *Tilskueren* (1884 ff). Sonetten her tryktes første gang i *Taarnet* (juni 1894), som JJ redigerede 1893-1894. Her offentliggjorde han bl.a. *Nutidens danske Literatur*, på fr. i *Revue des Revues*, 1894, s. 353-357: *La nouvelle littérature en Danemark*, hvor han sammenligner SC 350 m. Baudelaire (feb. 1894, s. 216-227). JJ havde på det tidspunkt et væsentligt ungdomsforfatterskab bag sig (to digtsamlinger og fire mindre romaner), - og samtidig m. at *Taarnet* fik et mere og mere religiøst dogmatisk præg, skærpedes de ideologiske modsætninger ml. de to venner. Sommeren 1894 i Rapallo i Italien kom det til et brud ml. dem. JJ konverterede til katolicismen 1896, og forbindelsen afbrødes. Renskrift af digtet er dateret 24.6.1893. - *Verdens Vægt*: i billedet indgår elementer fra Atlas-figuren, der bærer verden på sine skuldre, fra traditionen om Ahasverus, der pga. sin forhånelse af Jesus på vej til Golgatha må vandre til dommedag, og om Christoforus, der bar Jesusbarnet på sine skuldre.

77

Tegning: af Paul Verlaine, signeret FAC, dvs. Frédéric Auguste Cazals (1865-1941): fr. tegner, digter og visesanger, Verlaines sekretær og SC's nære ven. FAC's digt- og visesamling *Le Jardin des ronces* (»Brombærhaven«) (1902) indeholder en *Sonet til Sophus Claussen* (s. 103-104), der i oversættelse lyder således: Du kommer, min kære ven, fra disse egne/ hvor sagnet endnu råder og den poetiske tro,/drømme som Frankrig engang nærrede sig ved,/dengang sjælen var enkel som en salme;// fra disse nordiske lande forenet af guderne,/hvor kærligheden er klarøjet og bevæger sig ærbart,/hvor hjertet vederkvæger sig ved

de uendelige skatte/som naturen, vor moder, anviser os.// - Din sjæl er så skøn og frisk og lysende/som det uendelige daggy i et nordpolshav,/eller som en dyb og rolig sjællandsk sø...// Guderne som leder dig være lovet! Den vind/som bringer dig er god,/thi din visdom står mål/med din ægte, din skarpe og dristige begavelse. Et ekspl. af *Le Jardin des ronces* med en håndtegning af FAC og dedikation til SC findes på Det kgl. Bibliotek. - *Paul Verlaine* (1844-1896): se Tidsbilledet. Johs. Jørgensen skrev et essay om PV i *Tilskueren* (juni-juli 1893, s. 469-480). Smst. (s. 481-489) tryktes *En Nat med Paul Verlaine*. Til *Taamet* (juli-sept. 1894, s. 186) oversattes digtet *Langueur* (melankoli) fra *Jadis et Naguère* (1884) af Romanus (Karl Buhl) under titlen *Længsel*. - I erindring om samværet skrev SC i 1917 digtet *Vers til de døde Mestre* (SC:SL V 155 f.) og afsnittet s. 158-161 i essayet *Jord og Sjæl i Lø*. Planer om at få PV til Danmark mislykkedes, hvad der if SC skuffede ham (*Verlaines Buste, Politiken* 19. og 22.4.1897). - *Justitspalads*: Palais de Justice, Paris' domhus, ligger på Seine-øen Île de la Cité. - *Soleil d'Or*: på Place St. Michel. - *Syng* (...): Brudstykke af F.A. Cazals' vise til Verlaine for solo og kor *Le grand poète*, der i hans *Le Jardin des ronces* har denne udformning: (...) *LE CHOEUR*: (...) *En avant!/Nous avons du talent./REFRAIN: Beaux troubadours, suivons notre cher maître!/ Chanter est un plaisir*; (...) (s. 16-17).

78

Akademiet: Académie Française, stiftet 1635 af Richelieu med den opgave at værne om fr. sprog og litteratur. Består af 40 medl., valgt på livstid blandt forfattere, videnskabsmænd, politikere o.a. - *Haabet lyser* (...): *L'espoir luit comme un brin de paille dans l'étable*. Fra Paul Verlaine: *Sagesse* (1881), III, 3 (*Oeuvres*, s. 278). - *Violon, violonon!*: Der refereres måske til 351 det kendte Verlaine-digt *Chanson d'automne*, hvis begyndelseslinjer med et par for V. karakteristiske assonanser lyder: *Les sanglots longs/Des violons/De l'automne/ Blessent mon coeur/D'une langueur/Monotone*. (»Den lange gråd/i efterårets violiner/sårer mit hjerte/med enstonig melankoli.«) fra *Poèmes saturniens* (1866) (*Oeuvres* s. 72). (*La Plume* bringer 1.3.1893 en sang af Ferdinand Duchène, *Les violons*, hvis omkvæd har lignende assonanser.)

79

Sokrates (469-399 f. Kr.): gr. filosof - *fint som Gift*: (*Dans leur veines le sang, subtil comme un poison*, (...)). Fra indledningsdigtet til Verlaine: *Poèmes saturniens* (*Oeuvres* s. 57). - *Simon i Evangeliet*: apostlen S., som Kristus gav navnet Peter. - *Bibi*: formentlig bohèmeeksistensen André-Joseph Salis med øgenavnet Bibi-purée: »Fattiglus«. Han tilbad Verlaine og var hans tjenende ånd. - *Holland*: nov. 1892 deltog Verlaine i en række litterære konferencer i Holland (se evt. *Quinze jours en Hollande. Lettre à un ami* (1893) i hans *Oeuvres complètes*. Udg. af O. Nadal mil. 1959-60. Bd. 2, s. 847).

81

St. Beuve: Sainte-Beuve, Charles Augustin (1804-1869): fr. kritiker og litteraturhistoriker.

82

Robert Burns (1759-1796): skotsk digter. - *Shelley*, Percy Bysshe (1792-1822): eng. digter. SC oversatte hans digt *The Sensitive Plant* (1820) i 1906: *Den følende Blomst* (optr. SC:SL VII 117-149. - *Anarkister*: se Tidsbilledet. - *et uudgivet Digt: Vive le Roy!*, et uafsluttet drama, planlagt som *Louis XVII*, versdrama i 3 akter (*Oeuvres* s. 1041-1051; om manuskriptforhold s. 1359-1364). Et fragment blev bragt i *La Plume* 14.4.1893. Det i *AP* refererede afviger både herfra og fra den endelige form. - *Prins Charles* el. Louis XVII (f. 1785): fr. tronfølger fra 1789; holdtes siden aug. 1792 i forvaring sm.m. sin familie; han døde nedbrudt allerede 1795. - *Ludvig den sextende*, Louis XVI (1754-1793): fr. konge fra 1774, henrettet 1793. 1792-1793 blev han med sin familie holdt fanget i tårnet i *Le Temple*, der i revolutionstiden fungerede som statsfængsel (nedrevet 1808).

83

Je me suis incarné (...): »Jeg er også legemliggjort lidt overalt.« - *Slutteren*: fangevogteren. - *Symbolisterne* (...) *Dekadenter*: Se Tidsbilledet. - *Les Cymbalistes*: »janitsharerne«, »trommeslagerne«. I den fr. journalist Jules Hurets bog *Enquete sur l'Évolution littéraire* (1891), da *Det unge Frankrig*, 1894, s. 76, ses en lignende situation, hvor V. hidsigt gør grin med trangen til skoledannelser: *Jer lynende ked af disse Cymbalister og deres latterlige Manifeste*. I hans øjne er der blot tale om *Reklame og Festmaaltider med Bordtaler*. Senere hævder han: *Og hvad er det saa for nogle nye Ting, de har fundet paa? Maa jeg spørge, om ikke Arthur Rimbaud har lavet det altsammen for længe siden?* - *Dekadent-Navnet*: smst. hedder det - på spørgsmålet: *Hvorfor har De egentlig kaldt Dem for Dekadent, og hvilken Betydning har De lagt ind i det Ord?* - *Det skal jeg sige Dem. Man kastede os denne Benævnelse i Ansigtet som en Haan; men jeg tog den op og gjorde den til mit Feltraab, 352uden at tænke noget egentligt derved.* (...) *Det var bare et Feltraab og en Fane ... man skal jo have nogle Fraser at slaas om* (s. 78). I interview med Jean Moréas hævder denne: *Maa jeg (...) fortælle Dem, at det var mig, som straks protesterede mod Betegnelsen Dekadenter, da den fremkom i 1885, og at jeg samtidiggjorde Fordring paa at blive kaldt Symbolist* (s. 82).

84

et smukt Digt af ham selv: Beams i Romances sans paroles (1874) (Oeuvres s. 208-209). - *Frans den første, François I (1494-1547):* fr. konge. Hans renæssancehof blev centrum for kunst og litteratur, og han lod opføre adskillige slotte, bl.a. Fontainebleau. - *François Coppée (1842-1908):* fr. digter. 1884 medl. af Akademiet. Herman Bang omtaler FC og Verlaine i artiklen *To Storheder (Aftenbladet 19.5.1893)*, der dækker en af *La Plumes soirées*, som han overværer sm. m. en anden person, sandsynligvis SC.

85

Arc de l'Étoile: se n.t.s.37.

87

Dr. Georg Brandes: skrev doktordisputats 1870 om den fr. litteraturkritiker H. Taine (1828-1893). Indtager en hovedplads i Johs. Jørgensens artikel om da. litteratur, nævnt i n.t.s. 72. - *Hæv e Problemerne til ny Debat:* jf GB's kendte udtryk fra indledningsforelæsningsen til *Emigrantlitteraturen (Hovedstrømninger i det 19. Aarhundredes Litteratur I (1871): det, at en Litteratur i vore Dage lever, viser sig i, at den sætter Problemer under Debat)*. Om SC's forhold til GB: se Litteraturliste. - *Nizza:* sonetten er sandsynligvis skrevet 21.-22. sept. 1894, lige før SC rejste hjem fra Italien. I 2. udg. af AP er tilføjet: 1894.

88

La Plumes Syvende Banket: fandt sted 9.2.1893 i Café du Palais, Place de St. Michel, med 70 deltagere, hvoraf SC m.fl. er nævnt i *La Plume 15.2.1893*. - *Tegningen: Au poète Cazals (se n.t.s. 77)*, signeret *Jossot 1893*. J., Gustave Henri (1866-1951): fr. tegner og plakatkunstner. Efter at være konverteret til Islam (se Tidssbilledet) kaldte han sig Abdul Karim J. (Marcus Ostenwalder: *Dictionnaire des illustrateurs, 18-1914 (1983) s. 544*). - *Brev fra en Ven:* Johs. Jørgensen 6.2.1893 (se evt. FL I 153-155). - *Stuart Merrill (1863-1915):* amer.-fr. digter. Johs. Jørgensen oversatte hans dialog ml. *Kødet og Aanden (Den evige Strid)* i *Taarnet*, dec. 1893, s. 126-128. - *de Vers:* if. brevet digtsamlingen *Les gammes (1887)*. - *Palais Bourbon (opf 1722-1728):* på Quai d'Orsay over for Place de la Concorde; huser Nationalforsamlingen.

89

Talisman: genstand m. magisk (lykkebringende) indskrift el. billede.

90

den fransk-russiske Union: i beg. af 1890'erne lykkedes det Frankrig at vinde voksende støtte i Rusland. Tilnærmelsen konsolideredes v. store fr. lån til Rusland; de to lande havde dog ikke aftalt nogen møntkonvention. Jf. n.t.s. 109. - *Medoc:* landskab i SV-Frankrig, berømt for sine gode vine. - *Krøsus'er:* rigmænd, efter navnet på en rig gr. konge i Lydien. - *Stéphane Mallarmé:* se n.t.s. 59. Johs. Jørgensen oversatte 2. scene af hans dramatiske fragment *Herodias (Hérodiade, 1869)* i *Taarnet*, okt. 1893, s. 37-39, samt digtet *Længsel (Soupir)* og prosateksten *Penultimus (Le Démon de l'Analogie)* smst. jan. 1894, s. 163-165. I *Tilskueren* (aug. 1893, s. 603-607) skrev han en artikel om SM; denne efterfulgtes af *Digte i Prosa* s. 609-611, overs. af Karl Buhl. Denne deltog aktivt i redaktionsarbejdet v. *Taarnet* under mærket Romanus og oversatte *Et Prosadigt (Le Phénomène futur)* dec. 1893, s. 92-93, *Til den, som er rolig (Angoisse)* og *Efteraarssørgmodighed (Tristesse d'Été)*, juli-sept 1894, s. 184-185. - Et planlagt kap. til AP, *Aften hos Mallarmé*, fik SC ikke skrevet, men det nævnes i indholdsfortegnelsen til *Æventyrenes Bog (...)*, jf s. 331.

91

Après-midi d'un Faune (1876): En Fauns Eftermiddag, inspirationen bag Debussys berømte orkesterstykke (1894). Omtales af SC i Lø 163. - *Engelsklærer:* fra 1864 i provinsen, fra 1871-1894 i Paris. I 1880 indledtes de berømte tirsdagssaloner («Les Mardis»), hvor en række af tidens (kommende) berømte forfattere deltog. - *Røvere (...)* arve Guds Rige: jf. røveren på korset, til hvem Kristus siger: */Dag skal du være med mig i Paradis.* Luk. 23,43. - *Et ganske lille Digt: Toast* (jan. 1893). Indgår i *Poésies* (udg. posthumt 1899) under titlen *Salut*. Se *Oeuvres s. 27*. - *Soleil d'Or:* se n.t.s. 77. - *Chansonette(r):* egl. lille vise; her visesanger.

92

Canqueto, Joseph Canqueteau: udg. i 1893 *Chansons* i skriftserien *Bibliothèque de La Plume*. - *Roland de Marés:* litteraturkritiske bidrag i *La Plume* samt digte sst. og v. *La Plumes soirées*. - *Jean Carrère:* udg. *L'Aube* (1891) og journalistiske arb., f.eks. om Dreyfus-affæren. Lyriske bidrag v. *La Plumes soirées*. - *Ivan Rambosson, Yvanhoé R.:* udg. bl.a. *Le Verger doré* (1895). Bidrag v. *La Plumes soirées*. - *Adolphe Retté (1863-1930):* fr. digter. Udgav 1903 *Le Symbolisme*. - *en Belgier:* ej identificeret. Det fremgår af kolofonen til det belgiske tidsskrift *Revue de Belgique* fra 1893, at det var uden ansvarshavende red. - *Paludan-Müller, Frederik (1809-1876):* da. digter. - *Gondeau, Emile Goudeau (1849-1906):* fr. lyriker, visedigter, journalist v. den moderate avis *La France*. Medstifter af *Le Chat Noir*. Der refereres til digtet *Les Lamentations de la*

humière.

93

Vignetter: en evt. særbetydning af ordet har ikke kunnet spores. - *Verlaine har skrevet*: der refereres til digtet *La Chanson des Ingénues* fra *Poèmes saturniens* (*Oeuvres* s. 75-76). - *Parny*, Evariste (1753-1814): fr. digter. I sine elegiske *Poésies érotiques* (1778) besynger han sin tabte elskede, kreolerinden Eleonore. - *jeg er ogsaa nordfra*: fra Metz i NØ-Frankrig. - *Stendhal*: se n.t.s. 66.

94

Pour Mile E...., Pour Mlle E... M....: indgår i *Invectives*, udg. posthumt 1896. (*Oeuvres* s. 956). SC's tekstgengivelse afviger en del fra Verlaines form. Enkelte vigtigere rettelser ses i afsnittet *Teksten*, s. 332. - Sonetten lyder i prosaoversættelse således: *Til frøken E...// Hvor langt værre end det er naturligt/hun dog læsper i sin tale,/denne engel uden alder og manér/så forrykt at det renser hende helt for den slags// Hun er modbydelig som skab og fnat,/og i sandhed, for at have »forgabet« mig i dig,/hvilken hunger måtte jeg ikke have næret/frøken Makaber.// Hvilken alt for tarvelig hunger/, der måtte minde om vampyrens,/ med hvis kvaler intet står mål,// Men efter sigende var manden end værre stedt/hvorfor den hjemstøgte by Saint-Ouen/ endnu gyser, ilde berørt og lamslået.*

354

95

Den ny Poesi: tryktes første gang i *Politiken* 29.5.1893, dateret *Paris, d. 12. Marts 1893* og m. undertitlen (*En Prolog*). - *Træk dit Sværd fra Skeden (...)*: modsat Matth. 26,52.

96

Goethe: citatet står som motto for Goethes *Dichtung und Wahrheit* (1811-1833) III. Gl. talemåde, ses let ændret f.eks. i *Peder Syv Aldmindelige Danske Ordsproge*, nr. 3951, *Danmarks gamle Ordsprog* VII: I (1983). - *L'ironie impure*: fr. »den urene ironi«. Begrebet skyldes Verlaine og uddybes - overført på da. forhold - i *Lø* 156 f - *Rædslen for det hvide Papir*: se n.t.s. 59.

97

svalt: datid af svelte: dø, hentæres (af sult el. sorg). Folkevisord, men citatet har ikke kunnet identificeres.

98

Judith: dræbte if. den apokryfe Judiths Bog Nebukadnezars feltherre Holofernes efter v. list at være trængt ind i fjendens lejr (jf evt. SC:SL III 206 m. henvisn.). I FR 7, 37 og 210 henviser SC til Eugène Aizelins bronzestatue af Judith (1890), der var udstillet v. indgangen til Luxembourgsmuseet 1890-1923 (omtalt i notesbog 30). 1926 blev den udstillet i Parc de Tessa au Mans, men forsvandt og omsmeltedes under 2. Verdenskrig. Findes i gipsafstøbning i Musée d'Art Modernes magasin og som hvid porcelænsstatuette på Musée d'Orsay. Gengivet her s. 306. J. var et yndet motiv i tidens kunst parallelt m. gengivelsen af Salome m. Johannes Døberens hoved på et fad, jf. f.eks. *Taamet*, juni 1894, s. 93 og 99 ff og *Efterskrift* s. 308. Denis Puechs marmorstatue af *En lille Pige med et afhugget Hoved* (= *La Muse d'André Chenier*, 1889) på Musée de Luxembourg vender Claussen to gange tilbage til i sin notesbog (21.3. og 4.4.1893; nr. 30), ligesom han må have set Edward Burne-Jones' kultegning *Tête de jeune femme*, som denne 1893 forærede museet. Gustave Moreaus akvareller og malerier over motivet har ligeledes været velkendte (*L'Apparition* o. 1876 f.eks.) - og inspirerede bl.a. Mallarmé (*Hérodiade*, 1871), Gustave Flaubert (*Hérodias*, 1876), Oscar Wilde (*Salome*, 1893). Kvinden kan kaldes med mange navne: femme fatale, la belle dame sans merci, la femme vierge et lubrique (K.J. Huysmans udtryk for den kyske jomfru besat af en uforløst, perverteret seksualitet). - *Bukar*: skovmærke. - *Dryade*: se n.t.s. 21.

99

Italiens hundrede Byer: se s. 11 og s. 182.

100

Litani: egl. katolsk kirkebøn, oftest udført som en vekselsang ml. præst og menighed; overført om klagesang.

104

Gloire: hæder, ære; glans. - *Pibestrimmel*: tøjstrimmel lagt i rørformede læg.

105

Sorbonnen, La Sorbonne: populært navn på kernen i Paris' universitet, opkaldt efter Louis IX's skriftefader Robert de Sorbon, der 1257 grundlagde S. som teologisk skole. - *Cluny-Teatret*: Boulevard St-Germain 71. - *Panthéon*: nyklassicistisk kirke på Ste-Geneviève-højen, det højeste punkt på venstre bred; opført 1764-1789. Gravkirke for Frankrigs berømte mænd. - *D'Harcourt*: Grand-Hôtel d'Harcourt, Boulevard St-Michel 3. - *flane(r)*: drive omkring.

355

106

On me bouscule!: »De skubber!« - *Montrouge*: forstad syd for Paris v. Porte d'Orléans. - *Musset*: se n.t.s. 18. - *Medici-Fontænen*: se frontispicen.

107

François Villon (1431 - efter 1463): fr. digter; magister 1452, kom snart i konflikt m. loven, fængslede flere gange, dømtes 1463 til døden v. hængning, benådedes, forvistes fra Paris. Skrev *Le Lais* (1456), *Le Grand Testament* (1461 el. 1462) og forskellige mindre digte. - *Snydenstrup*: pers. i P.A. Heibergs (1758-1841) skuespil *De Vonner og Vanner* (førsteopført 1792). - *Dobbel*: hasardspil især m. terninger. - *Uglspil*: ty. Eulenspiegel, Till (d. ca. 1350): if overleveringen gøgler og spilopmager, hovedpers. i en ty. folkebog, tr. ca. 1478, og i flere senere værker, også på da. Ved en art folkeetymologi har man dannet det da. ord, der siden er blevet fællesnavn. - *qu'il faillit être pendu*: formentlig det omskrevne udtryk fra titlen på V.s ballade *L'éphitaphe en forme de ballade que fait Villon pour luy & ses compagnons, s'attendant à estre pendu avec eux* (»Gravskrift i form af en ballade, som Villon gjorde til sig selv og sine kammerater i forventning om at blive hængt sammen med dem.«) Fra *Le Codicille* (1461 el. 1462). Se f.eks. *Oeuvres complètes de François Villon*. Udg. af Auguste Lognon, 1891, s. 120-121. - *Jeg er François (...)*: digtet *Le Quatrain* (: fireliniet strofe) (*Oeuvres* s. 119).

108

banket nøgen paa Gaden: fra *Double Ballade* i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 47-48). Overs. af Jørgen Sonne: François Villon: *Store Testament*. 1462 (1962). Herfra stammer nedenstående titelovers. - *Den smukke Vaabensælgerske*: *Les regrets de la belle heaulmière* (*Den skønne Hjelmslagerskes Klage*) og *Ballade de la belle heaulmière aux filles de joie* (*Ballade af Den skønne Hjelmslagerske til Glædespigerne*) i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 39-46). - *Kvinderne fra fordum*: *Ballade des dames du tempsjadis* (*Ballade om damerne i fordums tid*) i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 33-34). - *Statue i en Gade*: den fr. billedhugger Jean Fr. Etchetos (1853-1889) bronzestatue af V., opstillet på Square Marge (det nuv. Square Langévin) 1883. Den ødelagdes ca. 1942. - *Rue de Vaugirard*: løber fra Boulevard St-Michel (v. Sorbonne) langs nordsiden af Luxembourghaven og videre SV til Place de la Versailles. SC boede fra 1.5. til eftersommeren 1893 i nr. 46 bag Musée du Luxembourg.

109

Jean Moréas (1856-1910): fr.-gr. forfatter; det autoritative centrum for 80'ernes litterære liv, jf. Tidsbilledet. - *Dekadismen*: det tidligere udtryk for symbolismen, jf. Tidsbilledet. - *Redingot*: lang, snæver frakke. - *Kronstadt*: by og befæstet krigshavn i den inderste del af Finske Bugt; station for Ruslands østersøflåde. Fr. krigsskibe besøgte K. juli 1891 og russ. skibe Toulon 1893, jf. evt. SC's art. *Franco-Russe ...*, dat. 17.10.1893, bragt i *Politiken* 20.10.1893, om et russ. flådebesøg i Paris. - *Engifte*: overs. af monogami: ægteskab ml. én mand og én kvinde. Udtrykket - og dets modsætning: Mangegifte - hyppigt anvendt under Sædelighedsfejden i 1880'erne (se evt. SC:SL I 187). - *Mais non! (...)*: »nej! hør nu! hvad gør det?«

110

uinteresseret: uselvisk, uegennyttigt. - *Verlaine (...)* et *Digt til hende: Pour 356 Marie ****, trykt i *La Plume* 16.11.1892. Indgår i *Dédicaces*, 2. udg. (1894) (*Oeuvres* s. 612). - *Tambur*: trommeslager.

111

La Cloche: fr. tidsskrift. »Sonnetten« - som ikke er en sonet - blev trykt i septembernummeret, jf. Johs. Jørgensens brev til SC 9.9.1893: */ dette Øjeblik kommer La Cloche ind ad Døren. Tak. Jeg sagde det jo strax ifjor Efteraar - du blev efterhaanden en Verlaineiste.* (FL I 180). Oversættelse af *Pour Madame Marie: Til Madame Marie*// Oh De som nærer elskov/til min ven F.A. Cazals/dcne kække og muntre tambur/for Ideen - og tilmed den kønneste.// Oh De som stedse vugger/hans hoved, der søger det Mageløse;/De, gode hjerte, der tror og støtter,/med uophørlig fasthed og sødme!// De har selv villet dette glimt/fra min ellers ret fattige ånd;/uden tøven og ganske alvorligt/svarede jeg Dem: »Den sag er klar!«// »At elske en køn tambur/Madame, er ingen fortjeneste,/men fortjenstfuldt er det i kærlighed/at vente på et mageløst værk!« - *Tiens voilà! (...)*: »Nej se! Hvordan går det?«

112

Euge'nie Krantz (d. 1897): syerske, tidl. en fejret kokotte, som Verlaine fra 1891 havde et uroligt kærlighedsforhold til. - *Cazals (...)* i *en af sine Viser*: fra visen *Le Rhum et Eau du troubadour* i: *Lejardin des ronces*, s. 4. - *Verlaine (...)* *Beskrivelse af Cazals*: Fra *Souvenir d'hôpital* i: *Souvenirs* (1891) (*Oeuvres complètes* bd. 2 s. 480). - *Le Rouge*, Gustave (1867-1938): fr. forfatter; nær ven af Paul Verlaine og af SC omtalt som *maaske den bedste Kammerat, jeg har haft* (brev til forældrene 28.1.1894; *FL* I 198). Han hjalp senere SC m. overs. af bl.a. *Ar* (se evt. *FL* II 39, jf 41, og *E&H* 1215 og 1611). - *L'Art social. Revue mensuelle*: fr. månedsskrift 1891/1892-1896.

113

Crêmeri: mælkebar. - *Müllers (...)* *Natrestauration*: if *BaP* brasserie på Boul. Bonne-Nouvelle 35 på højre bred - *P*: if *EF* (I, 133) M. Perroux.

114

»*Ego (...)*: »Jeg, Paul I, konge, skabte.« (»pol« gengiver den fr. udtale af navnet *Paul*). - *en underbar Blanding*: i F.C. Cazals og Gustave le Rouge: *Les derniers Jours de Verlaine* (1911) citeres s. 160-162 i overs. beretningen fra *AP* om besøget i Müllers *Natrestauration*, også udnævnelsen til *Riddere af det grønne*. - *Taverna mulierum*: lat. kvindernes kro, værtshus. - *Trémouillat*, Pierre Trimouillat (1858-1929): fr. satirisk digter. Bidrag i *La Plume* og ved *La Plumes* banketter og soirées. Skrev talrige viser, monologer, parodier, især i 1880'erne. Knyttet til *Le Chat Noir*.

115

Montrnartre: bydel i det nordlige Paris. M-højen ligger ca. 100 m over Seinen. - *Conte cruel*: »grusom fortælling«. Genrebetegnelse, knytter sig især til den fr. forfatter Philippe-Auguste Villiers de l'Isle-Adam (1838-1889); *Contes cruels* (1883), se *Tidsbilledet*. Han blev overs. af Romanus (Karl Buhl) til *Taarnet*.

117

Cidre: æblevin. - *Strasbourg Pølserne (...)* *fortidige Provinser*: Strasbourg var hovedstad i det ty. rigsland Elsass-Lothringen fra 1871 og til 1918, da den blev afstået til Frankrig. - *enkelte*: enkle. - *Folkevisen*: *La Barbière* (»Barberersken«). Findes i flere opskrifter fra forsk. egne af Frankrig. Ses f.eks. i *Französische Volkslieder*. Herausg. v. J. Ulrich (1899) s. 62. Her ses også (s. 105-106) den anden *Folkevisen*: *La Bergère fidele* (»Den trofaste 357 hyrdinde«). - *Gargantua*: navnet på en kæmpe i den fr. forfatter F. Rabelais' romanværk om G. og Pantagruel (1532-1564). Den omtalte scene er fra 1. bog kap. 17. - *Ludvig den helliges Statue*: Ludvig IX, den Hellige (1214-1270), fr. konge, indviede Notre Dame-kirken 1250. - Foran Notre Dame ses en kæmpe-rytterstatue i bronze (1882), udført af den fr. billedhugger Charles-Louis Rochet (1813-1878), af Karl den Store og hans vasaller. Der ses ingen statue af L.d.H. *vis-a-vis* Notre Dame. - *røde Mølle*, Moulin-Rouge: forlystelsessted åbnet 1889 på Montmartre. - *Sangen*: *La meunière du moulin à vent*. Tilskrives Gallet (ca. 17-1757): fr. visedigter. Ses i *Chansons nationales et populaires de France*. Par Dumersan et Noël Ségur. (1851-1852), bd. I, s. 98. - ... *Passé par devant (...)*: »Taget på forskud/gifter jeg mig med mollersken/fra vindmøllen.«

118

On dit (...): er strofe I af visen *Les raretés* (1720) af De la Motte Houdart, formentlig skuespilforfatteren A. Houdar de la Motte (1672-1731) (*Chansons* bd. 1 s. 197), se også s. 124-125 og s. 126.

123

Parc Monceau: park anlagt i eng. stil langs Boul. de Courcelles.

124

merovingiske: efter den fr. kongeslægt Merovingerne, der herskede ca. 448-751. - *Visen om de sjældne Gjæster*: *Les raretés*, s. n.t.s. 118. - *Picardie(t)*: landskab i N-Frankrig o. floden Somme. Indbyggerne havde ord for at være flittige og besindige.

125

Gascogne(r): landskab i SV-Frankrig ml. Atlanterhavet, Pyrenæerne og Garonne. Indbyggerne havde ord for at være ridderlige, modige - og pralende. - *Longchamps* v. Bois de Boulogne: opr. et nonnekloster, som i løbet af 15-tallet fik ry for sine løse sæder. I 1861 anlagdes her en mondæn hestevæddeløbsbane. - *Ægtepér*: sølle el. kedelig ægtemand.

126

Rakel (...) Lea: I 1. Mos. 29 fortælles, at Jakob måtte tjene syv år for at få den smukke Rakel, men blev bedraget og fik den ældre søster Lea i stedet. Han måtte da tjene syv år mere for at få R. til hustru. - *Monacus*: lat. munk. - *Sanct Antonius* (ca. 250-356): eremit, som levede i den ægyptiske ørken. Den hellige A.'s erotiske fristelser og dæmoniske pinsler er et ofte anvendt motiv i billedkunsten. Se også n.t. s. 5.

129

Antonius og Ladislas: titlen ændret i 2. udg. til *Ladislas* (jf. Efterskriften). Historien har motiv til fælles m. sonetten *Kunstner-Existens* (SC:SL II 75) fra juli 1893. Begge tekster henviser - ved prægnante karakteristika - sandsynligvis til den tyskfodte, da. kunsthandler, maler og mæcen Willy Gretor, f Petersen (1868-1923), der i disse år indtog en central stilling i den skandinaviske koloni. Som omtalt i sonetten holdt han mondæn salon i sit herskabelige hus på Place Malherbes. Under sit atelier havde WG en mindre lejlighed, beregnet til at huse unge skandinaviske kunstnere og venner, der ikke havde penge nok til at klare sig for i Paris. Han tilbød f.eks. Knut Hamsun at bo der juni 1893. En række fremtrædende politikere, kulturpersonligheder, kunstnere m.m. sås i kredsen, (...) fra Danmark, digteren Sophus Claussen. (Ernst Mentze: *Willy Gretor - født Petersen. Kunst - Fantasi og Virkelighed* (1965) s. 97). Strindberg lånte hans elskerindes hus i Passy 6.9.-22.10.1893, hvor han malede en serie billeder, 358 før han flyttede ind i pensionatet i Rue de l'Abbé de l'Épée 14; SC købte 2 af dem. Herman Bang omtaler *Creter* i brev til SC 3.3.1894 (FL I 205).

131

de gamle Forskansninger: fæstningsanlægget o. Paris, jf n.ts. 67. - *Babels Taarn*: som menneskene if. 1. Mos. 11 ville bygge, og som skulle nå op til himlen. Gud tillod det ikke, men slog dem m. babylonisk forvirring, så de ikke længere talte samme sprog. - *Kaféen skraasfor Théâtre Français*: Café de la Régence, Rue St-Honoré 161, tilholdssted for den skandinaviske koloni i Paris; nu nedlagt.

134

Protégé: person, som nyder en andens begunstiging. - *Agat(haandtag)*: flerfarvet halvædelsten.

136

Mit Speck (...): med flæsk fanger man mus; ældre ty. ordsprog.

138

Jembaneaktier, Panama: 1879 fik Frankrig overdraget anlægget af P.-kanalen. Arbejdet mislykkedes, og selskabets påfølgende likvidation i 1889 førte til langvarige undersøgelser for bestikkelse og korrupcion i ledende fr. politiske kredse. Skandalen kulminerede i 1893. Ministeriet opløstes, og en række fremtrædende politikere blev umuliggjort. I kølvandet på denne omfattende bestikkelsessag fulgte en del socialistiske demonstrationer, som det nyvalgte ministerium slog ned med hård hånd. SC - og Herman Bang - rapporterede hjem herom, men dette politiske stof - samt Dreyfus-affæren og de talrige anarkistattentater - er karaktistisk nok ikke indgået i AP, men i FR.

139

Kærligheden søger ikke sit eget: 1. Kor. 13,5. - *Hvad frygter du for? du fører Cæsar!*: jf. et lat. mundheld: Du bærer Cæsar og hans lykke - hvad Cæsar år 48 f.Kr. sagde til den kaptajn, der førte ham over det oprørte Adriaterhav til Illyrien. - *som Nero (...)* *som Heliogabal*: udtrykkene er identiske m. de udtryk, SC benytter om Herman Bang i mindediget af samme navn (SC:SL IV 147). *Heliogabal* (204-222 e.Kr.) var rom. kejser fra 218 og kendt for udsvævelser af enhver art. I *Haabløse Slægter* (1880) II,5 sammenlignes HB's alter ego Hoff m. H. (jf også DO 147). *Nero* (37-68 e.Kr.): rom. kejser fra 54, berygtet for sin magtsyge og brutalitet.

140

Søn af Solen: vel søn af solguden Apollon, der bl.a. var gud for sang, digtning og musik. - *ved Jeanne d'Arcs Rytterstatue*: ved nordenden af Rue des Tuileries (nu: Av. du Gen. Lemonnier) på Place des Pyramides. Statuen - af E. Fremiet (1824-1910) - opstilledes 1871. - *Skubkarre*: trillebør, lille firkantet kærre med to hjul.

141

en Pandora: if gr. mytologi sendte guderne den smukke, men letsindige P. til menneskene. Som udstyr medbragte hun en æske, men da hun nyfigent åbnede den, fløj sygdomme og alskens nød ud til menneskeheden. Kun håbet blev tilbage.

142

Faust (...) *Meftsto*: Faust sælger sin sjæl til Mefistofeles mod at få djævelens hjælp til at kunne

tilfredsstille sin kundskabstørst. - *Gretchen*: den uskyldige Margarete i *Faust*, se. n.t.s. 17. - *St-Sulpice*: kirke fra beg. af 18. årh. ml. Boul. St-Germain og Rue de Vaugirard; rummer bl.a. en række helgenstatuer.

359

143

Quai des Augustins: ml. Pont Neuf og Pont St-Michel på venstre bred.

144

Longchamps: se n.ts. 125.

145

Affiche(n): fr. opslag, plakat.

Valfart

147

Titlen: SC's opr. forslag var *Stormstiger* (udtrykket nævnes f.eks. s. 163), men hans forlægger v. Gyldendal Peter Nansen insisterede som nævnt på *Valfart*, formentlig fordi han foretrak en titel, der angav, at bogen føjede sig til traditionen for beretninger om eur. dannelsesrejse, jf evt. kap. Modtagelsen f.eks. s. 328.

153

Silvio: af lat. silva: skov. Blandt udkast til *Ekbátana* læses (SC:SL IX:2 295): (...) *L'amor del forestiere poco dura*, ital. (...) udlændingens kærlighed varer kort. *Il forestiere*: ital. udlændingen, den fremmede; den, der kommer fra skovene.

155

Kron-Løgn: stor, grov løgn.

157

Gæstebud i Ekbatana: E. var en by i den oldpersiske provins Medien. SC alluderer til Alexander den Stores erobring af det store perserrige, spec. til det gæstebud, Darius 3.'s statholder i Baktrien fyrsten Oxyartes lod foranstalte som tegn på sin overgivelse. Her lod han 30 jomfruer føre ind, blandt disse sin datter Roxane, som Alexander blev forelsket i og ægtede 328 f.Kr. (se n.ts. 197). Gæstebudet fandt dog ikke sted i E., men i Gazana. Herodot (1, 98) fremhæver paladset i Ekbatana for dets pragt og skønhed. Hovedkilderne til historien om A.'s felttog er den gr. historieskriver Arrianos' *Anabasis* (4. bog) og Plutarchs Alexander-biografi (se n.t.s. 14). Se også n. til *Maaltider i Siena* (s. 197). Navnet E. optræder i Verlaines digt *Crimen Amoris* fra *Jadis et Naguère* (1884) (*Oeuvres* s. 378 og 1161).

158

Célimène: i Molières skuespil *Misanthropen* (førsteopf 1666) er C. navnet på den kokette skønhed, hovedpersonen Alceste er forelsket i. Han trækker sig til sidst forbitret tilbage fra hende og verden. - Jf også Verlaines digt *À Céliméne* (11.2.1895) (*Oeuvres* s. 1023). - *Myrtehæk*: myrten er sm. m. rosen Afrodites yndlingsblomst. Bryllups- og jomfruelighedssymbol.

163

Ørnerede: jf. digtet *Valfart* (1897): *Der fandtes Ømereder/i den gamle Kongemur.* (SC:SL 11,91). - *Napoleon og Hanrej*: Napoleon I Bonaparte (se n.t.s. 36) ægtede i 1796 Marie Josephine T. de la Pagerie (1763-1814). At forholdet mellem ægtefællerne var ustabil allerede under N.'s 1. felttog til Italien, s.å., fremgår af hans breve til J., jf. evt. Bent Aagaard: *Kvinderne omkring Napoleon* (1969) s. 61f.

167

De Breve (...): Citatet har ikke kunnet identificeres. Afvigelser i manus tyder på, at det er fiktivt. Red. Bent Aagaard bekræfter, at formodningen er sandsynlig. - *Slagene ved Lodi og Marengo*: Hhv. 10.5.1796

(under 360 N.'s 1. felttog til Italien 1796-1797) og 14.6.18 (under hans 2. felttog til I.). SC blander de to felttog sammen.

169

Ekbátana: se n.ts. 157. - *Syrings*: flojte, lavet af flere rør; panflejte.

170

Kileskrift: oldpersisk skrift m. kileformede tegn, især anvendt i assyriske og babyloniske indskrifter på bl.a. lertavler. Tydningen voldte endnu på SC's tid sprogvidenskaben problemer.

173

Piemont: landskab i NV-Italien, mod den fr. grænse. - *en Kage med Flødeskum*: se cvt. brev til Karen Topsøe (FL I, 199). - *Mont Cenis*: pas i Vestalperne på hovedvejen ml. Frankrig og Italien, opr. anlagt af Napoleon I. - (*Kultur-*)*Nevrose*: fr. stavemåde. Ludvig Meyer: *Fremmedordbog* medtager for første gang ordet *Neurose*, *Neurosis*: *Nervesygdom* i 5. udg. 1878. - *Lombardiet*: nordital. landskab ml. Piemont mod v. og Venetien mod ø.

174

Paris lumière: fr. »lysets Paris«. Udtrykket stammer fra oplysningstiden og refererer til »fornuftens lys«. - *lasciv*: sanselig, vellystig. - *Fogliette*: ital. vinflaske. - »*Sød som Skyggen af et Vintræ*«: kan alludere til udtryk fra Højsangen. - *Sicilien, hvor der var Bønderoprør*: i beg. af 1890'erne var der uroligheder på Sicilien, især bl. de nødlidende landarbejdere. Uroen bredte sig siden til Syd- og Mellemitalien. - *agrarisk*: som vedrører bønder el. landbrug. - *Italiens elendige Førere*: f.eks. dav. førsteminister *Crispi* (1887-1891 og 1893-1896) og tidl. førsteminister *Giolitti* (1892-1893).

175

Genova: havneby, vigtig handelsplads i NV-Italien, i regionen *Ligurien*, dvs. den smalle kyststrækning langs Genuabugten fra den fr. grænse til Speziabugten. - *Genoveserinder (...)* i *Fantasidragter*: se evt. FL I 199.

177

Romerretten: romerrigets vidt udbyggede lovgivning, som blev grundlaget for retsvæsnen i de romanske og tysktalende lande, men ikke i Norden. - *Hvilke Elskere (...)* *de Brobyggere*: siden Den sp. Arvefølgekrig 1701-1713 havde Italien været domineret af Østrig, indtil landet erobredes af *Napoleon I* i årene 1796-18. Efter hans definitive nederlag genindtog Østrig på Wienerkongressen 1815 sin tidligere stilling som stormagt i området. - Op gn. 18-tallet skabte tanken om et frit, republikansk og samlet Italien en stærk frihedsbevægelse (il *Risorgimento*, »genrejsningen«). I 1859-1861 lykkedes det den sardinske førsteminister *Camillo Cavour* (1810-1861) m. fr. støtte at fordrive østrigerne 1859-1866. Den sardinske og piemontiske konge *Vittorio Emanuele II* (1820-1878), konge af Italien 1861-1878, kunne nu sm.m. *Cavour* og guerillalederen *Giuseppe Garibaldi* (1807-1882) samle det meste af landet som kongerige, der 1866 udvidedes m. *Venezia*. - Frihedsbevægelsen var antiklerikal, og pavens verdslige magt reduceredes gradvis. 1870 indlemmedes *Pavestaten* i kongeriget. - *Ponton(er)*: stort flydelegeme; anvendes bl.a. som underlag for broer. - *Montecitorio*, *Palazzo di M.*, påbeg. 1650 af arkitekten og billedhuggeren *G.L. Bernini* (1598-1680). Siden 1871 parlamentsbygning. - *Eviva Italia!*: ital. »Leve Italien«. - *Toscana*: mellemital. region omfattende bl.a. *Siena* og *Firenze/Florens*. Det velstående F. blev centrum for den ital. renæssances kunst og litteratur, der støttedes af de rige købmansfamilier, især *Medici'*erne.

361

180

Zither: strengeinstrument m. flad lydkasse. - *den gamle Bro*: *Ponte Vecchio*, den ældste af broerne over *Arnofloden*, der gennemløber *Firenze*. Broen er fra 1345. - *Soldo*: ældre ital. mønt; 5 centesimi.

181

Strozzi: fornemt renæssancepalads, opført 1489-1538 for slægten S., der var *Medici'*ernes konkurrenter. - *Michelangelo Buonarroti* (1475-1564): ital. billedhugger, maler og arkitekt med tilknytning til *Firenze*, hvor flere af hans værker ses. - *Benvenuto Cellini* (15-1571): florentinsk guldsmed og billedhugger. En buste af ham ses på *Ponte Vecchio*. Flere af hans skulpturer findes i *Firenze*. Hans selvbiografi (se n.ts. 183) er en vigtig kilde for kendskabet til renæssancetiden.

182

de Hundrede Byer: se AP 11. - *Oldtidens Etrurien*: det nuv. Toscana var en del af det højt kultiverede oldtidsrige Etrurien. Efter at E. ca. 280 f.Kr. var helt undertvunget af romerne, mistede det sin betydning.

183

pietà: ital. barmhjertighed, fromhed. Også betegnelse i kunsten for fremstillinger af Jomfru Maria m. Kristi afsjælede legeme i sit skød. På Michelangelos *P.*-gruppe (1499-1500) i Peterskirken i Rom synes de to figurer at have samme alder. Jf s. 222 og gengivelse s. 318. - *Benvenuto Cellini*: i sin levnedbeskrivelse (påbegyndt 1557) fortæller C. (kap. 79), hvordan han for at hævne sig på en grov krovært først overvejer at skære *halsen* over på værtens heste, men i stedet sønderskærer kroværelsets senge og sengetøj, hvorefter han flygter. - *Fiasco*: ital. kurveflaske.

185

»*Gravene*«: Via dei Fossi, gade i det indre Firenze.

186

den gamle Storhertug: ikke identificeret. - *den gode, gamle Forordning*: ikke identificeret.

188

Bobolihaven: bag renæssancepaladset Palazzo Pitti. Haven er anlagt efter tegning af bygmesteren og billedhuggeren Il Tribolo (15-1550).

189

at Siena laa ved Havet (...) ondt om *Kærligheden*: se evt. Karen Topsoes brev til SC (FL I 209-210).

190

Petition: bønsskrift. - *to Arbejderførere*: i notesbog 33 har SC et notat (fra Rom 11.5.1894) om sin fascination af en artikel i socialistbladet *La Rejorma* m. portrætter af to socialistledere, som han beskriver i en form, der næsten ordret svarer til karakteristikken her. - Spaltningen i den socialistiske utopi ml. følelse og fornuft, som SC i disse år søger heling af, diskuterer han også med vennen, den ital. socialist Claudio Treves (1869-1933) (se Litteraturlisten). - »*professore*«: ital. titel; bruges om lærere uden for underskolen.

195

terra di Siena: ital. jord fra S., lerholdig okker anvendt som gulbrunt farvestof - *Dante Alighieri* (1265-1321): toscansk digter; hovedværk *La Divina Commedia* (ca. 1307-1320), da. *Den guddommelige Komedie*. Værket er opdelt i tre afsnit: *Inferno* (helvede), *Purgatorio* (skærsilden) og *Paradiso*. M. Vergil v. sin side gennemvandler digteren dødsriget, hvis forskellige grader af helvedeskval skildres, fortsætter gn. skærsilden og møder v. paradisetts port Beatrice, som fører ham til den højeste salighed.

197

Viktor Emmanuels-Pladsen: Vittorio Emanuele (se n.ts. 177) blev 1860 valgt til konge i Toscana. Piazza Vittorio Emanuele el. Piazza del Campo 362 er byens centrale plads, stammer fra middelalderen og er bygget som en halvkreds om et forsænket midterparti - *Raadhuset*: Palazzo Pubblico, fornemt gotik-palads, opført 1297-1310. - *Sodomas Fresker*: Giovanni Antonio Sodoma (egl. Bazzi) (1477-1549): ital. maler med tilknytning til Siena. En række af hans fresker med religiøse motiver ses på rådhuset. Hans fresker *Alexander og Roxanes Bryllup* (1514) (gengivet her s. 315) og *Alexander og Darius' Familie* (»Ekbatanas Kongedotre«) findes i Villa Farnesina, Rom. - *en berømt, gammel Brønd*: Fonte Gaia (»Glædens brønd«) med marmorrelieffer, udført 1409-1419 af Jacobo della Quercia (1371/74-1438), billedhugger fra Siena. - *Chianti*: vin fra C, et bjerglandskab mellem Firenze og Siena. - *Nobile*: ital. adelsmand.

198

Luna: egl. by i Etrurien, men også navn på månegudinden (luna: lat og ital. måne). - *Delsole*: ital. »af solen«.

200

Palmesøndag: (fest for) den dag, Jesus drog ind i Jerusalem og hilstes af mængden m. palmegrene. Den katolske kirke har en særlig palmeprocession på denne dag. R kaldes også Lazarus' søndag, efter den genopvakte L. (Johs. 11, 1-44); digtets førstelinie henviser nok til den fattige Lazarus (Luk. 16,20). - *Michelangelo*: i Sienas domkirke findes enkelte arb. af M., feks. Piccolomini-alterets 4 helgenstatuer (1501-1504).

201

Lovsalsfesten: lovhyttefesten var opr. jodernes festligholdelse af høsten, hvor man boede i lovhytter; senere fejredes den m. procession m. grene.

205

Porta Camollia: nordlig port til den tredjedel af Siena, der kaldes Terzo di Camollia. - *Frederik den anden* (1194-1250): ty. kejser, konge af Sicilien, hvorfra han udvidede sin magt til at omfatte store dele af Italien. Som korsfarer lod han sig udråbe til konge af Jerusalem. I øvrigt var han religiøst fordomsfri, havde sympati for islamisk kultur og var kritisk overfor kristendom og pavedomme. Ved sit hof i Syditalien udviklede han en kultur, der bestod af byzantinske, arabiske og normanniske elementer. F. var således en tidlig renæssancefyrste. Ved giftermål 1225 m. den fr. Isabella af Brienne og personalunion ml. Tyskland og Sicilien styrkede han trods pavens modstand forbindelsen ml. nord og syd. Marmortavlen - i virkeligheden en sojle - er dog ikke opstillet af F. Den viser den habsburgske kejser Frederik III (1415-1493) v. hans indtog i Siena sm. m. Eleonora af Portugal, som han ægtede 1452 i Rom. - *piazza d'anni*: ital. eksercerplads. - *Naar Ørnene parres* (...): se n.t.s. 163.1 Lø knyttes elementerne *Sol*, *Mannor*, *Ørn* til Napoleon.

206

Sorte Slor (...): jf. varianter i forb. m. *Længsel efter Neapel* (SC:SL III 115 og IX:2 444. Mht. farvernes mulige symbolindhold se evt. III 212 m. henv.) - *Navarra*: middelalderligt kongedømme på grænsen ml. Frankrig og Spanien. På Frederik II's tid under fr. herredømme. - *Muhamedaner*: se Tidsbilledet. - *Burgund*: fr. hertugdømme, der i middelalderen stort set omfattede det nuv. Bourgogne.

207

Skærekiste: aflang kasse, hvori hakkelse blev skåret m. en skærekniv.

208

Rabbi: hebr. min herre/mester, titel for jødiske lærde. - *Palmerne*: Luk. 19,41. - *Vellugt*: se evt SC:SL III 184. - *Cremona*: by i Norditalien, beromt for fremstilling af violiner.
363

210

nedstyrtet til Helvede: digtet indeholder træk fra nedstigningen i spiral til Helvede i Dantes *Den guddommelige Komedie*, jf. n.t.s. 195. - *Kvarter*: V1/4 alen, 6 tommer.

211

Toscanerinde (...) *salve*, jf. evt. Pietå-skildringen s. 223. - *olla paterna*: »fædrene krukke«: gryderet. - *Horatses Dage*: Quintus Horatius Flaccus (65-8 f. Kr.): rom. digter. H. besynger i sin digtning landlivets glæder.

213

Flik-flak: det lydmalende ord betegner også en slags dansetrin.

214

Petrarcas Sonetter: Francesco Petrarca (1304-1374): ital. digter. Samlingen // *canzoniere* rummer bl.a. en række lidenskabelige kærlighedsdigte til hans elskede Laura. - *Chiusi*: by i Sienas provins; knudepunkt på banelinjen Firenze-Rom.

216

Ringspil: hentydning til *Odysseen* VI: Nausikaa og hendes terners boldspil. - *Hexameter-Takt*: det klassiske, urimede seksfodsverssmål, f.eks. fra Homers *Iliaden* og *Odysseen*.

217

»som en lille Drossel (...)«: *Den guddommelige Komedie*, *Skærsilden* XIII, 122. - *Gylp*: klukkende lyd.

218

Tizian, Tiziano Vecellio (ca. 1487-1576): ital. maler. Blandt hans kvindefigurer ses ingen m. roser i håret. - I manus findes flg. prosaoptegnelse: *Misericordia:/Jeg sprænges af denne Kløverduft,/som kommer inde fra min Sansning/Jeg er mættet med Sol og Fryd til mine Dages Ende/og vil til mine Dages Ende behøve*

Overbærenhed Barmhjertighed/Jeg er fyldt af en Fryd, hvorfor jeg næsten (? : ulæseligt verbum)/Jeg er som et Skib helt ompændt af Luer/og en Gud, som har mig kær, øger Ilden/og lader mig opbrændes som Offer til evige Magter/Hav Medlidenhed med mig. I Medmennesker/hav Medlidenhed,/som jeg selv er opfyldt af Medlidenhed/Men frygter I Ilden/da gaa ikke om Bord.

219

den tredje Republik: oprettet 1871 efter den fr.-ty. krig og Pariserkommunen. - *Friheden, Ligheden og Broderskabet*: oprindelsen til dette revolutionære slagord skyldes oplysningsfilosoffen CL de Montesquieu (1689-1755). *Liberté, Égalité, Fraternité* blev 1789-revolutionens deuse og brugtes som inskription på off bygninger under både revolutionen og den 2. republik 1848-1852.

220

Musselin: tyndt, fint uld- el. bomuldsstof - *Myrter*: jf n.t.s. 158. - *Pontifex Maximus*: P.M., lat. største brobygger, var ypperstepræst i det gi. Rom. Senere knyttedes titlen til paven. - *Monte Pincio* m.m.: de nævnte lokaliteter afgrænser i store træk det gl. Rom hhv. i retningen nord-syd og vest-ost. - *Kolossæum*: stort amfiteater, opført af de to rom. kejsere Vespasian (69-79) og Titus (79-81).

221

Penater og Larer: rom. skytsguder for familien; husguder.

222

Obelisk: Peterspladsen er elliptisk; på dens midte findes to springvand samt en 25 m høj ægyptisk obelisk m. flere lat. inskriptioner. Blandt dem må SC tænke på pave Sixtus V's *Christus vindt/Christus regnat/Christus imperat/Christus ab omni malo/plebern suam/defendit*: Kristus sejrer, Kristus hersker, Kristus befaler, Kristus beskytter sit folk mod alt ondt. - På begge sider af pladsen og i forb. m. Peterskirken løber Berninis kolonnader m. 284 doriske marmorsøjler. - *Foliant*: meget stor bog.

223

umbrisk: fra den mellemital. region Umbrien.

364

224

Pompeji: blev begravet i aske og pimpsten v. Vesuvs udbrud 79 e.Kr. Byen var omgivet af en mur på 3,2 km. - *Ricini*: evt. anden staveform af Resina, der ligger 7 km s.ø. f. Napoli v. foden af Vesuv. Den er bygget dels over det gl. Herculaneum, dels på lavastrømmen fra Vesuvs udbrud 1631. - *Lacrima Christi*: lat. Kristi tåre(r), vin fra Vesuvs omegn. - *Novice*: person, der gennemgår en prøvetid inden endelig optagelse i et kloster. - *Porta Marina*: hovedindgangen til Pompeji; førte tidl. ned til havneområdet. - *Ovid* (43 f.Kr. - 17 e.Kr.), rom. digter. I *Metamorphoses* («Forvandlinger») skildrer han forvandlingsfabler fra den gr. og rom. mytologi. - *Vox*: de pompejanske freskomalerier er bl.a. karakteristiske v. deres gule og mørkrøde farver og de større figurbilleder af en blank overflade, der af nogle forskere tilskrives en voksteknik i forb. m. væggenes behandling m. marmorstøv.

225

Kippe: beværtning, knejpe. - *Venus*: byens skytsgudinde; rester af et tempel for hende ses til højre for Porta Marina. I Apollontemplet findes en Venus/Afroditestatue. - *Neptun*: havets gud, svarer til gr. Poseidon. - *Jupiter*: svarer til gr. Zeus. J.-templet er byens største tempel. I tempelcellen har man fundet et Jupiterhoved af marmor (nu på Nationalmuseet i Napoli). - *(Hjerte)muskel*: også: musling.

229

Om SC's ophold i Napoli: se Litteraturliste. - *Et Billed paa min Væg (...)*: se SC:SL IX:2 320.

231

Kame'(er): udskåren sten m. ophøjet figur.

232

den store, skandinaviske Kafé: se n.t.s. 131.

233

Mænd uden Ære (...) *Bjærgene saa blottede for Treer* (...): I *BaO* 61 f. citeres det toscanske ordsprog om genoveserne *mare senza pesce, montagne senza alberi, uomini senza fede, e donna senza vergogna* (»hav uden fisk, bjerge uden træer, mænd uden pålidelighed, kvinder uden undseelse«). - *Maurer*: nordafrik. arabere. - *Gallerier*: galleria: ital. tunnel, passage. - *Kolossal-Statuer*: et eksempel er måske den gigantiske mandsfigur hugget ud i en klippe v. byen Monterosso 74 km ø. f. Genova. - *da Ligurien var pavelig Provins* (...): se n.t.s. 177. - *Rapallo*: badeby 34 km ø. f. Genova.

234

en drukken Grises Grynten: måske allusion til *Odysseen*, X. Jf. n.t.s 243. - »*De trolovede*«: Alessandro Manzoni (1785-1873) romantiske klassiker *I Promessi Sposi* (1828), hist. roman og kærlighedshistorie, samtidig en nykatolsk, etisk-religiøs belæring om at give sig ind under forsynet.

235

Mont'Allegro: bjerg nær Rapallo m. valfartskirken Madonna di Mont'Allegro. Se evt. Litteraturliste. - *Santa Margherita* di Ligure: badeby 3 km fra Rapallo. - *Klerisi*: præsteskab. - *Renan*, Joseph Ernest (1823-1892): fr. religionshistoriker, dengang især kendt - og forkæret - for sin udogmatiske skildring af Jesu liv *Vie de Jésus* (1863).

236

Clara: om den biografiske Clara Robinsson, se Litteraturliste. - *Silén*: en satyr i Dionysos' følge.

238

klerikal: gejstlig. - *Ægteper*: se n.t.s. 125.

240

Jean-Jacques Rousseau: se n.t.s. 57. Citatet er fra *Confessions* (skrevet 1764-1770, udg. posthumt), 6. bog. (*Oeuvres complètes*. Udg. af 365 B.Gagnebin og Marcel Raymond. *Bibliothèque de la Pléiade* (1959) bd. I s. 233). - *en romersk Kardinal*: ej identificeret.

242

Det tabte Paradis: titlen ændret fra *Sang af en Vejfarende* (se f.eks. udkast og usign. renskrift i notesbog 34). Den hentyder evt. til John Miltons dobbeltværk *Paradise Lost* (1667) og *Paradise Regained* (1671). - *Et Skærsommer-Æventyr*: måske hentydning til Shakespeares komedie *A Midsummer Night's Dream* (1600). - *Vandringsmand*: genkendes fra *Sommer* (SC:SL II 79). - *Keruben* vogtede indgangen til paradiset have (1. Mos. 3, 24).

243

dæk Disk: jf. s. 264, 278 og *Tronprætendent* (SC:SL IX 127). - *Tryner*: jf. *Odysseen* X (Kirke, der omskaber Odysseus' mænd til svin) og *Livets Kermesse* (SC:SL IV 65). - *beded*: jagtede; evt. allusion til *Odysseen* X, vers 156-184.

244

Saa toge de (...): folkevisen *Den talende Strengelig* behandler et internationalt motiv (ses også i *Grimms eventyr*: *Der singende Knochen*): af to søstre foretrækker bejlerne den yngste, som den ældste derfor drukner i havet. Spillemand finder det ilanddrevne lig og laver instrumenter af dets dele. Da de spiller til den ældste søsters bryllup, robes mordet, og hun henrettes. *Danmarks gamle Folkeviser* nr. 95 har 18 opskrifter, men her nævnes harpen ikke. E.G. Geijer og A.A. Afzelius: *Svenska folkvisor* 3. udg. (Uppsala, 1957-60) indeholder 2 opskrifter, som nævner harpen, der dannes af møens bryst, fingre og hår. - *Visestumpen* s. 244 synes at stamme fra en af de sv. eller ty. opskrifter i da. oversættelse.

247

Min Mand -: Se Efterskrift og Litteraturliste.

248

Kastellet: formentlig fæstningsanlægget langs Genuas østl. bygrænse, nær Stazione Orientale. - *Henrik fra Holberg*: i H.s komedier hedder tjeneren, den mandlige intrigemager, ofte Henrik. - *il campo santo*: kirkegård, anlagt 1867 lidt uden for Genua, med storstilede gravmæler og en rotunde m. marmorsøjler.

250

Nervi: badeby 11 km ø. f. Genua.

254

Epitafierne: gravskrifterne.

255

Drik ikke med mig i Vin (...): jf. »Drink to me only with thine eyes...« af Ben Jonson, 1616. - *Garden, der dør (...)*: *La garde meurt et ne se rend pas* er tillagt general Pierre Cambronne (1770-1842) under slaget v. Waterloo 1815.

262

»*Den talende Harpe*«: se n.t.s. 244. - *Sanpierrezarena*: Sampierrezarena/San Pier d'Arena.

263

Poseidon: gr. navn for havets gud. P. var modsat Zeus en urolig, vild naturgud. Har hos Homer *tilnavnet Jordrysteren*. - *Skylla og Karybdis*: i *Odysseen* XII skildres O.'s sejlads gn. et snævert sund ml. to høje klipper. Den søfarende har valget ml. at blive opslugt af uhyret S., der bor i en hule i den ene af klipperne, eller af hvirvlen C. v. den anden. - *Æneas*: rom. sagnhelt, kendt fra Vergils (70-19 f.Kr.) *Æneiden*, der beskriver hans omflakken på havet efter Trojas undergang, indtil han omsider nåede Italiens fastland. Siden erobrede han Latium og grundlagde dermed Romerriget. - *Æ.* optræder også i *Iliaden*, men hverken her eller i *Æneiden*³⁶⁶ håner *Æ.* Poseidon. - *Herkules-Støtterne*: bjergene Kalpe (Gibraltar) og Abyla (Ceuta) v. indgangen til Middelhavet. - *hvalt*: hvælvet.

264

Ordet: jf. Joh. 1, 1-4.

271

»*Klæd dig i Rosenrødt*«: jf. digtet *Eleonora Duse* (1894), SC:SL VII 161.

273

den Bro, som Hannibal (...): broen Ponte di Annibale i Rapallo er fra romertiden. Karthagos hærfører Hannibal (247-183 f.Kr.) skal have passeret den under 2. puniske krig (219-201 f.Kr.).

274

Herkules/Herakles: den gr. halvgud H. er blevet opfattet som urbillede på mandskraften. If. visse tolkninger blev han ophøjet til gud efter at have løst tolv opgaver, der krævede overmenneskelig kraft. - *som Michelangelo i det Sixtinske*: M.'s storslåede udsmykning af Det sixtinske Kapel i Vatikanet udførtes hovedsagelig 1508-1512 og var også fysisk et hårdt, krævende arbejde. - *die Nixe*: ty. badenymfen, havfruen.

275

Fossilie: forstening. - *Bryderen Lenau*: ej identificeret. L. er også pseudonymet for den østr. forfatter Nikolaus Niembsch v. Strehlenau (1802-1850). Hans lyrik var stemningsbevæget og tungsindig, tit m. et præg af *Weltschmerz*, der havde træk til fælles med de senere fr. dekadenters *langueur*.

276

en kristen Ven«: Johs. Jørgensen (se n.ts. 76), som besøgte SC i Rapallo i dagene o. 1.7.1894. Se FL I 230 f. o.a.s.t.

278

indtil Solen sig bjærged: *Odysseen* IX, 556-557.

279

Rafael Raffaello Santi da Urbino (1483-1520): ital. maler. I Rom findes talrige værker af R, i Vatikanet således f.eks. *Marias kroning* (ca. 1500) og *Den sixtinske Madonna* (1512), begge m. fremstillinger af *Engle og Serafer*. - *Giulio Romano*, Giulio di Pietro de Gianuzzi (1499-1546): ital. maler, elev af Rafael. Flere af hans værker ses i Vatikanet, bl.a. en fremstilling af *Marias kroning* (1525) efter tegning af Rafael. - *Ozon*: koncentreret iltform. - *Portofine*: havneby 5 km fra St. Margherita di Ligure. - *Kyklop(er)*: i gr. mytologi en

engøjet kæmpe. - *den syge Kejser Friedrich* (...): formentlig den kræftsyge Friedrich III (1831-1888), konge af Preussen og ty. kejser. Han havde tilknytning til Italien og tilbragte sine sidste år i San Remo v. Genuabugten. Se evt. FL I 256.

280

et toscansk Kloster: klosteret i den umbriske bjergby La Rocca. Her opholdt JJ sig aug.-okt. 1894 sm.m. vennen Mogens Ballin, der var konverteret 1893 (se Tidsbilledet). - »blinde se« (...) »de døde staar op«: Matth. 11, 5.

282

Troja: oldtidsby i det nordv. Lilleasien; i de homeriske digte kaldt Ilion. Eposet *Iliaden* handler om grækernes erobring af T. ca. 12 f.Kr.; tillægges Homer (8. årh. f.Kr.). - *Sat sapienti*: lat. »Nok for den kloge«, egl. *Dictum sapienti sat est*: »Et ord til den forstandige er nok« fra den rom. komediedigter Plautus' (ca. 254-184 f.Kr.) *Persa* 7,19.

283

Schlemihl: i den ty. forfatter Adalbert v. Chamisso's (1781-1838) novelle *Peter Schlemihls wundersame Geschichte* (1814, da. 1841) sælger P.S. sin skygge til djævelen. - *Kandahar*: by i Afghanistan. - *Billedhuggeren Rousseaud* (...) *den lille Rousseaud*: navnet R. optræder i notesbog 31. - *Crébassat*: En tegning forestillende C. findes i notesbog 34.

367

284

Carnot, Marie-François Sade (1837-1894): fr. præsident fra 1887. Moderat republikaner, alm. vellidt og respekteret i og udenfor Frankrig. C. blev myrdet i Lyon af en ital. anarkist, Caserio, 24.6.1894. - *bakkantisk*: løssluppen.

286

den hjemkomne Søn: jf. lignelsen om *Den fortabte Søn*, Luk. 15.

368